

INVITAȚIE LA DIALOG ÎNTRU NOETICĂ ȘI EDUCAȚIE CIVICĂ

Dr. Grigore Bușoi

Ca de fiecare dată, în revista noastră veți găsi subiecte interesante, probleme de actualitate medicală, dar și din domenii apropiate sau conexe. Am încercat ca în fiecare număr, pe lângă o tematică pur medicală, să oferim și subiecte și articole de factură culturală și filosofică, dar care să aibă o deschidere antropologică și o finalitate etică.

Interviurile cu mari personalități ale medicinei românești constituie o încercare de a ne apropia de acești oameni și din alte perspective decât cea profesională.

Neîmplinirile existente în societatea românească au un ecou evident în promptitudinea și calitatea actelor medicale, implicit au o răsfrângere în plan relațional.

Câteva dintre reflecțiile personale pe care le prezentăm au menirea de a vă sensibiliza și invita să vă opriți și, dacă doriți, să vă exprimați opiniile asupra problemelor ridicate.

Noetica reprezintă știința cunoașterii holist-comprehensive a intelectului pentru o conștiință curată și trăiri interioare elevate, pentru obținerea unei conștiințe de sine ce funcționează sub comanda etice.

Pentru a intra în grațiile noeticii trebuie să plecăm de la realitatea palpabilă, să știm unde ne situăm și ce avem de făcut.

Se cuvine să spunem că harta desfășurată nu e teritoriul realității, că planul elaborat reprezintă o schiță acțională, iar cuvintele inserate nu sunt pentru început decât fulgi semantici.

Omul, fie el medic sau pacient, trăiește integrând și evaluând opt lumi:

1. lumea exogenă, socială și ecologică, spălată în băi de ecouri;
2. lumea endogenă, psihică, cortico-subcorticală și biologică a sinelui, a selfului, care ne susține și care este deschisă spre exterior prin pori senzitivi;
3. lumea simțurilor, a sensibilității;
4. lumea cuvintelor și a propozițiilor, a semanticii;
5. lumea credințelor, a miturilor, a continuității umane;

6. lumea visului și himerelor;

7. lumea hazardului;

8. lumea cunoașterii, a voinței și a luptei de a fi tu însuși stăpân.

Când zicem *om* ne vine în minte omul cronicilor bătrâne, omul sadovenian, cel din dedemult, atașat naturii și „de râu și ram“, cu sentimente de iubire, chiar de frățietate față de „biete dobitoace ale pădurii“ și, evident, față de semenul călător prin viață. La întrebarea „ce mai faci, Moș Anania?“ acesta răspundea prin pronumele comunității: „Ia și noi ne petrecem vremea noastră și scădem și îmbătrânim, iar muntele crește! Îl suim tot mai greu...“

Nu ne plac „fețele“ cu fațadă mare goală: fălcoșii, superpușii și dezbrăcăcițele.

Celula ființei românești actuale apare în multe locuri, în special pe creasta cocoșească și în valea derizoriului, aproape ratatinată, infectată în proporții variate de opt agenți virusali: ai milogelii și cârtelii, ai căpătuiei și nerăbdării, ai superficialității și credulității, ai fudulicii și ignominiei.

În același timp trebuie spus că admitem principiul ambivalenței în evaluarea instituțiilor sociale și a comportamentelor umane, ele sunt purtătoare și generatoare deopotrivă de elemente pozitive și negative. Raportul dintre elemente e oscilant, dar tendința dominantă la noi e negativitatea.

În ceea ce privește conceptul lărgit de educație civică, înțeleg prin acesta nu numai deschiderea și însușirea unui comportament civilizată în cadrul normelor sociale acceptate, ci și aderarea la principiile cuprinse în *Decalogul sănătății* (a se vedea cartea autorului acestor rânduri „Din adânc spre cele înalte“) Ed. Amaltea, 2007.

Oamenii, în procentaj crescut, manifestă o rezistență la educație în general, la educația cetățenească și pentru sănătate în special.

Două exemple sunt grăitoare în acest sens: în pofida sfaturilor și a evidențelor, subiecții nu respectă regulile de circulație și nu renunță la obiceiul de a fuma.

În extremis, îndrăznesc a spune că omul este o ființă aproape needucabilă, deci imperfectă.

Nici „mediaticii“ nu se prea lasă educați, ba mai mult, prin produsele și exemplul lor exercită o influență nocivă asupra publicului consumator. Violența, exhibiționismul sexual, cosmopolitismul fac casă bună cu mass-media românească.

La carențele – unele chiar grave ale educației civice – contribuie din plin clasa politică, slăbiciunile sistemului juridic, derapajele școlii românești (de la grădiniță la universitate) și destrămarea cuibului național – familia.

Carențele educației civice din România se vor evidenția și mai mult acum, odată cu integrarea în Uniunea Europeană.

Legăturile profesionale, de sânge și etnie la noi se subțiază, iar *lobby*-ul românesc nu se coagulează.

Ne-am înstrăinat resursele, ne spurcăm reciproc, orgoliile se hipertrofiază, am ajuns sub endemia celor trei P: plăcerea, puterea și profitul.

Acest tablou sumbru, miriapodic, ar trebui să ne îngrijoreze ca neam și țară.

Există însă mijloace și se pot imagina procedee de conștientizare a oamenilor întru sănătatea minții, sufletului și trupului și întru sănătatea relațiilor, prin apăsarea pedalei credinței strămoșești, demonstrând cu pricepere și perseverență avantajele civismului și solidarității umane în beneficiul individual și obștesc.

REAZIMUL ÎNSĂNĂTOȘIRII CIVICE: BIBLIA ȘI ÎNVĂȚĂTURA SFINȚILOR PĂRINȚI

Primul venit pe lume a fost logosul. Din marea carte a vieții, Biblia, aflăm că: „Începutul înțelepciunii este frica de Domnul și știința sfinților este priceperea.“ (Pilde 9,10)

„Să stați tari, având mijlocul vostru încins cu adevărul și îmbrăcați-vă cu platoșa dreptății. Luați ... *sabia duhului*, care este cuvântul lui Dumnezeu.“ (Epistola lui Pavel către Efeseni, 6, 13-17)

Din Sfinții Părinți reținem trei învățături:

O primă învățătură:

„Mintea deprinsă cu înfăptuirea înaintea în dreaptă socoteală.“ (Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Filocalia*, vol. 2, p. 59)

A doua învățătură:

„De vrei să fii drept, dă fiecărei părți din tărie, adică sufletului și trupului, cele de care sunt vrednice.“ (Sfântul Maxim Mărturisitorul)

A treia învățătură:

„La tot pasul care-l faci, cercetează de umbli în calea cea dreaptă sau te-ai abătut pe o cărare greșită.“ (Sfântul Efrem Sirul)

Un adevărat manual de învățare a minții, sufletului și trupului ne oferă Părintele Cleopa prin cartea sa *Despre principiile pentru care Dumnezeu îngăduie*

să fim ispițiți și despre ispitirea din cele opt părți ale creștinului (Editura Trinitas, Iași, 2002).

Ispirițiile sunt necesare pentru a ne verifica puterea de a rezista lor, întru sănătatea ființei noastre. Cu aceste ocazii ne depistăm slăbiciunile proprii și putem a ne vedea „bârna din ochiul nostru“.

Ispitirea, după mărturisirea Sfântului Nicodim Aghiritul, se face din opt părți:

1) *Ispitirea de sus* vine din nevoiță nechibzuită și din mândrie.

Sfânta Scriptură este o fântână din care omul înțelept scoate cu găleata, apoi din găleată ia cu cana și pe urmă bea câte o înghițitură.

Plecând de la o apreciere a Sfântului Grigore de Nyssa, putem spune că știința medicală are „oase“ tari, iar cei cu dinți de lapte să nu se încumete a o practica.

2) *Ispitirea de jos* vine din faptul că ne lenevim în a face fapte bune și de a învăța pe alții cu cele necesare obștii. Tot aici intră și nepăsarea.

3) *Ispitirea din dreapta*: dacă vom lucra pentru a face rău sau dacă vom primi prefacerea dracilor în chip de îngeri. Probabil aici intră ispitirea din est, prin încălecarea bidiviilor comunismului. Tot aici am putea plasa păcatul, mult mai subtil, de mână dreaptă: lauda cu virtuțile proprii și fariseismul.

4) *Ispitirea din stânga*: se cunoaște păcatul, dar se lucrează pentru el.

Probabil aici ar putea intra împătritul păcat vestic: violență, sex, drog, bani, precum și păcatul de a ne lăsa momiți ușor de avantaje efemere, escamotând adevărul. Proverbul românesc ne atenționează: „Am împătrat-o (am dat de necaz, sunt siderat) și nu știu pe unde vom scoate cămașa.“

5) *Ispitirea din față sau dinainte*:

Ne tulburăm mintea gândind la un viitor nesigur: boală, insucces etc.

Să ne amintim de înscrisul: „Ajunge zilei (de azi) necazul ei“ (Matei 6,34).

6) *Ispitirea din urmă*

Apariția unor gânduri prevalente despre cele ce am făcut în trecut.

7) *Ispitirea dinăuntru*: patimile ce ies din inima noastră (gândurile rele, mărturiile mincinoase, hulele)

8) *Ispitirea din afară*: patimile ce intră în noi prin cele cinci simțuri.

Am încercat, la rândul nostru, să creionăm calea bătătorită, cea a credinței creștine, pentru intrarea în starea de normalitate comportamentală a membrilor societății românești.

Desigur se pot pune în discuție și alte rute întru noetică și civism, dintre care se impun școala și ținuta adulților, în special a lampadoforilor.

Să avem însă în vedere și filosofia.

Să-l ascultăm pe G.W.F. Hegel în *Principiile filosofiei dreptului sau elemente de drept natural și de știință a statului*:

„Filosofia este pătrunderea a ceea ce e rațional... Căci raționalul, care e sinonim cu ideea (...), pășește într-o bogăție infinită de forme de apariții și manifestări și își înfășoară sâmburele lui cu coaja colorată în care își are mai întâi lăcașul conștiința, pe care abia conceptul o pătrunde spre a descoperi pulsația interioară și a o simți cum bate în manifestările exterioare.“ Dacă raționalul este, într-adevăr, Logosul...

Iar Auguste Comte în *Discurs asupra spiritului pozitiv* ne consiliază:

„Sub aspectul cel mai sistematic, noua filosofie indică direct, cu destinația necesară, întregii noastre existențe, atât personală, cât și socială, îmbunătățirea continuă nu numai a condiției noastre, dar, de asemenea, și mai ales, a naturii noastre, atât cât o comportă, în toate privințele, ansamblul legilor reale, exterioare și interioare.“

Pentru A. Comte *umanitatea* înseamnă inteligența și sociabilitatea, ca facultăți solidare în mod natural, ce se condiționează reciproc.

NOTAȚII FINALE

1) Credem că după parcurgerea acestui eseu se pot desprinde două coordonate – a *coerenței* și a *corespondenței*, adică a discursului mozaicat, menit să susțină tema, respectiv a confruntării cu polimorfismul realității vii.

2) Noetica (Aristotel: *noeta* se află în *nous*-ul activ), ca știință a cunoașterii intelectului, înglo-

bează pe axa început-sfârșit a ființării spirituale aserțiunea lui Immanuel Kant:

„Tot interesul rațiunii mele (atât cel speculativ, cât și cel practic) e cuprins în următoarele trei întrebări:

- Ce pot ști?
- Ce trebuie să fac?
- Ce-mi este îngăduit să sper?“

3) În spiritualitatea românească, sula în coastă are menirea trezirii din amorțeală și poate deveni un stimul al mersului înainte, iar civismul, apreciem noi, este o săgeată vectorială de natură să resusciteze viața societății.

4) Medicul, ca intelectual autentic, trebuie să aibă luciditatea pentru a depăși ambliopia indusă prin manipulare mediatică sau prin aderența politică.

5) Observarea continuității de viață multimilenară indo-europeană ne va face să acceptăm cultura umanistă și educația civică ca două mamele care secretă laptele veșniciei lui *homo sapiens*.

6) Toate gândurile și ideile noastre vehiculate aici sunt antropomorfe, ele înscriindu-se în conceptul elaborat de dr. Grigore Bușoi sub sintagma *medicina verticalității* (a omului sănătos, educat, activ și demn).

7) Transformați experiența d-voastră civică într-un laborator observațional, controlându-vă plusurile și minusurile educațional-comportamentale, încercând, în același timp, să influențați pozitiv pe cei din jur. Și să ne aducem aminte de îndemnul Apostolului Pavel: „Cel ce se luptă, de la toate se înfrânează.“ (I Corinteni 9,25)